

Mladen Ančić
Nataša Jovičić
Ivo Lučić
Ante Nazor
Nevio Šetić

U Zagrebu, 1. ožujka 2018.

Vlada Republike Hrvatske
Trg svetog Marka 2, 10000 Zagreb
n/p premijera mr. sc. Andreja Plenkovića

Predmet: Vlastita stajališta o *Dokumentu dijaloga* Vijeća za suočavanje s posljedicama vladavine nedemokratskih režima

Potvrđujemo kako „Dokument dijaloga“ predstavlja važan iskorak u kulturi dijaloga, poglavito onoga o spornim pitanjima iz naše prošlosti. Istovremeno, on sadrži i neke propuste, preporuke i zaključke zbog kojih ga ne možemo prihvatiti u obliku u kakvom je predstavljen. U skladu s točkom 4. Zaključka Vijeća donesenog 28. veljače izražavamo vlastita stajališta koja dostavljamo Vladi kako bi bila sastavni dio dokumentacije Vijeća, odnosno „Dokumenta dijaloga“.

Naše zamjerke odnose se u prvome redu na jasno vidljiv nedostatak konzistentnosti između dva zasebno nastala dijela „Dokumenta“ – prvoga naslovljenog „Temeljna polazišta i preporuke“ (str. 1-16) i drugoga naslovljenog „O posebnom normativnom uređenju simbola, znakovlja i drugih obilježja totalitarnih režima i pokreta“ (str. 18-29). U prvome dijelu „Dokumenta“, koji je rezultat kolektivnoga rada i konsenzusa do kojega je on doveo, jasno je određeno kako „pitanje kršenja ljudskih prava ne može i ne smije biti relativizirano, bez obzira na spomenute i druge razlike. Ta kršenja ljudskih prava uključuju masovne žrtve obaju nedemokratskih režima, osudu takve prakse te pravnih normi i nezakonitih radnji koje su to omogućile“. Iz toga je izveden jasan i logičan zaključak prema kojemu „nema takvoga političkog cilja koji bi opravdao masovne ljudske žrtve i sustavno kršenje temeljnih ljudskih prava“ (str. 2). No, u drugome dijelu teksta, „O posebnom normativnom uređenju“, koji nije prošao istovrsnu proceduru kolektivne ovjere, gornja su načela jednostavno zanemarena što je rezultiralo time da su određeni dijelovi teksta i stajališta koja se u njima zagovaraju za nas neprihvatljiva.

To se odnosi prije svega na zanemarivanje zločina počinjenih u doba uspostave i punoga funkcioniranja (komunističkih) jugoslavenskih vlasti. U samome tekstu (str. 25) društveni problemi s ustaškim pozdravom „Za dom spremni“ korištenim tijekom Domovinskog rata od pripadnika HOS-a izvode se iz postupka administracije označenog kao „službena tolerancija“ (s podrobnim opisom iste pojave preuzetim iz europske juridičke literature). Isti takav postupak državne administracije Republike Hrvatske nakon 1990. godine zamjetan je i u tretiranju masovnih zločina i kršenja ljudskih prava za vrijeme postojanja jugoslavenske države i komunističke vlasti. To što ta administracija do danas nije poduzela potrebne korake u istraživanju i rasvjetljavanju svih zločina, ali i kršenja ljudskih prava, koje su komunisti odnosno njihov režim počinili na teritoriju Republike Hrvatske u širokom vremenskom rasponu od 1941. do 1989. godine, razlog je izostanka pune svijesti o oblicima i razmjerima masovnih i pojedinačnih zločina i kršenja ljudskih prava, što bi onda stvorilo pravu činjeničnu podlogu i za današnje vrednovanje simbola te države i režima koji je u njoj bio na vlasti sve do 30. svibnja 1990. godine.

Izravna je posljedica toga da simboli jugoslavenske države i komunističkog režima koji je u njoj bio na vlasti, a koji su na jednak način neustavni, nisu uvršteni na popis „*prima facie* spornih obilježja mržnje“, iako im je tu po svim parametrima mjesto. Dio tih simbola („crvena zvijezda petokraka“, zastava SFRJ...) dodatno je kompromitiran činjenicom da je osvajački rat protiv Hrvatske tijekom 1991. godine pokrenut i vođen upravo pod tim simbolima, pa njihova javna uporaba vrijeda i žrtve toga rata.

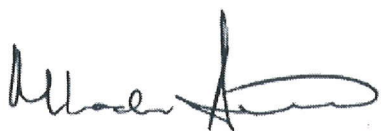
Iz toga razloga smatramo nepotpunim, nedorečenim i u punome protuslovlju s idejama iz prvoga dijela, te zbog svega toga posve neprihvatljivim onaj dio teksta „Zaključaka i preporuka“ koji glasi:

“a) Vijeće ne smatra neprihvatljivom izričitu zabranu javne uporabe svih *prima facie* spornih obilježja mržnje, to jest jednoznačnih spornih obilježja koja se identificiraju s idejama totalitarizma, pa su sama po sebi njihovi noseći simboli. Primjeri takvih *prima facie* spornih obilježja mržnje su fašistički rimski pozdrav, tzv. Hitlerov pozdrav uz riječi *Sieg heil*, nacistički znak kukastog križa, nacistički znak 'SS', četnička kokarda, ustaško 'U', ustaški pozdravi 'Za dom i poglavnika' i 'Za dom spremni'.”

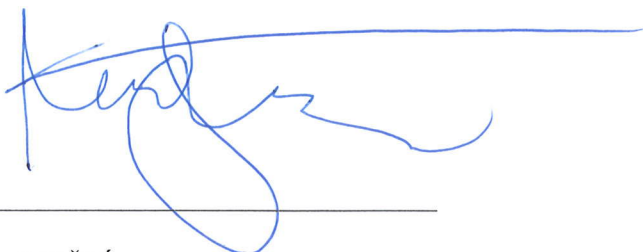
Slijedeći formulacije i ocjene višekratno spomenute u „Dokumentu dijaloga“ nelogično je i za nas potpuno neprihvatljivo da među spomenuta jednoznačna sporna obilježja („*prima facie* sporna obilježja mržnje“) nisu uvrštena i ona koja simboliziraju i identificiraju se s idejama komunističkoga totalitarizma, a to su na primjer simbol „crvene zvijezde petokrake“, simbol „srpa i čekića“ i parola odnosno pozdrav „Smrt fašizmu sloboda narodu“. Kod toga ne možemo zaobići i naše neslaganje s neodgovarajućom usporedbom s europskom pravnom praksom i tretmanom ovakvih simbola. U širokim europskim razmjerima, s povijesnim iskustvom i naslijeđem (u prvome redu) zapadnih demokratskih država, simboli poput „crvene zvijezde petokrake“ ne mogu imati iste konotacije pa onda ni tretman kakav imaju u društvu kakvo je hrvatsko. Naše društvo ima povijesno iskustvo života pod jugoslavenskom komunističkom vlašću, kao i iskustvo petogodišnjeg Domovinskog rata vođenog za očuvanje domovine i države, a protiv onih koji su taj rat pokrenuli upravo pod tim simbolima. Istodobno smo svjesni da ti simboli predstavljaju dio identiteta i ukupne društvene legitimacije dijela današnjega hrvatskog društva te stoga smatramo da je daljnji nastavak dijaloga koji je i doveo do nastanka „Dokumenta dijaloga“, uz temeljito znanstveno istraživanje, jedini način za izlazak iz pogubnog vrtloga Drugoga svjetskog rata i začaranoga kruga „rata simbola“!

Konačno, podržavamo i naglašavamo poruku iz „Dokumenta dijaloga“ (str. 20) prema kojoj „uvijek treba polaziti od toga da Republiku Hrvatsku simboliziraju samo i isključivo obilježja državnosti koja je sama stvorila, a koja su zapisana u članku 11. Ustava Republike Hrvatske te su razrađena u mjerodavnom zakonu“. U skladu s tim, a u cilju rekonzilijacije, treba raditi na stvaranju uvjeta (u skladu s navodima na str. 15-16) da se zbog odgovornosti i osjećaja prema sugrađanima koje takva znakovlja mogu uznemiriti i povrijediti, iz uporabe u javnom prostoru potpuno uklone simboli totalitarnih režima, uz iznimku koja se odnosi na striktno ograničenu pravnu mogućnost javne uporabe (obilježavanje datuma važnijih događaja i komemoracije) onih spornih obilježja koja se mogu tretirati i kao „višeznačenjska sporna obilježja“. U skladu s time, zbog određenih povijesnih okolnosti (stradanja većeg broja ljudi), mogu se preporučiti i područja („mjesta posebnog pijeteta“) na kojima nije primjereno koristiti ni pojedina „višeznačenjska sporna obilježja“.

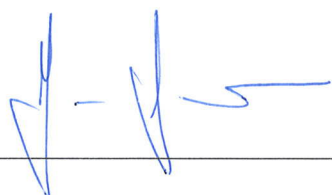
Mladen ANČIĆ

Nataša JOVIČIĆ

Ivo LUČIĆ

Ante NAZOR

Nevio ŠETIĆ